

Kuzin ile kuzenlerin ortak çocuklarının
özürlü doğma riski



Önsöz

Tüm vatandaşlar, kendi yaşamlarıyla ilgili en iyi kararları verme imkânı ve Danimarka toplumunun sağladığı destek ve danışmanlık hizmetlerinden faydalanma hakkına eşit olarak sahiptir.

Yapılan araştırmalara göre, yakın akrabaların – örneğin kuzenler ve kuzinlerin – ortak çocuklarının kalıtsal bir hastalıkla doğmalarının riski nispeten daha büyüktür.

Bu broşürün amacı, gençlere ve ana babalara, yakın akrabaların ortak çocuklarının kalıtsal bir hastalık veya özürlü doğma olasılıkları hakkında bilgi vermektir. Bu bilgiler vatandaşların eş seçmelerine. Özellikle de yakın akraba evliliği sonucu çocuk sahibi olmalarının taşıdığı riskleri takdir edip göz önünde bulundurmalarına yardımcı olacaktır.

Bu broşür sayesinde çocuklardaki kalıtsal hastalık ve özürleri engelleyebileceğimizi umuyoruz.

Bertel Haarder
Mülteciler, Göçmenler ve
Entegrasyon Bakanı

Lars Løkke Rasmussen
İçişleri ve Sağlık Bakanı

Doğuştan gelen hastalık ve özürlü olma riski

Bir kuzen ile kuzinin ortak çocuklarının doğuştan hasta veya özürlü olma riski nispeten daha büyüktür. Anne babanın kuzen ve kuzin olmasının taşıdığı risk, anne babanın yakın akraba olmadığı durumlara bakarak iki kat daha fazladır.

Genler özür ve hastalıklara yol açabilir

Hastalık ve özürlerin çeşitli nedenleri vardır. Bunlardan biri anne babamızdan miras alınan genlerimizdir.

Genler vücut hücrelerimizde bulunan kalıtsal özellikler olup, bedenimizin nasıl çalıştığını ve görünüşümüzün, örneğin saç ve göz rengimizin nasıl olacağını belirlemektedir. Genlerimiz aynı zamanda taşıdığımız bazı hastalıkların da nedeni olabilmektedir.

Genlerimizin yarısını babamızdan, öbür yarısını ise annemizden alırız. Dolayısıyla, genlerimiz, birisi annemizden öteki babamızdan olmak üzere çift çifttir.

Bir gen çiftindeki genlerin tekinde farkedilmeyen ve bir hastalığımız olmamasına rağmen bir kusur bulunabilir. Ama gen çiftindeki sağlam olan diğer gen sayesinde, o gen çiftinin “sorumlu” olduğu beden kısmında herhangi bir hastalık ortaya çıkmaz. Ancak hem annemizden hem de babamızdan kusurlu birer gen miras alırsak, gen çiftindeki iki gen birden kusurlu olacağı için, o gen çiftinin “sorumlu” olduğu beden kısmında belli bir hastalık ya da özür ortaya çıkacaktır.

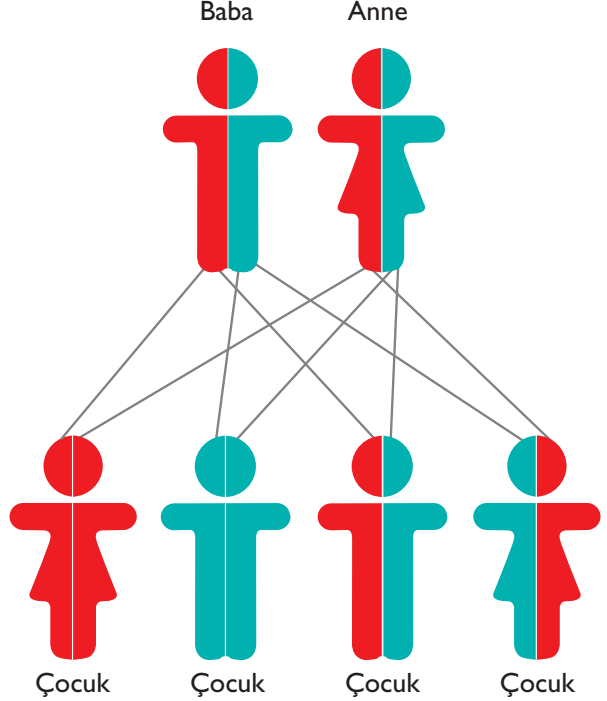
Kuzen-kuzin evliliklerinde rol oynayan genler bu şekilde etkilerini göstermektedir.

Genler miras kalıyor

Gösterilen şekil genlerin her iki ebeveynden çocuklarına nasıl aktarıldığını göstermektedir. Gösterilen durumda hem anne hem de baba, kendileri hasta olmadıkları halde aynı hastalığı taşımaktadırlar. Yani ikisi de hem sağlıklı bir gene (yeşil) hem de hastalık taşıyan bir gene (kırmızı) sahiptir. Ana babanın çocuklarına aktardığı genler çocuklarında çeşitli şekillerde birleşebilir.

Örneğin bir çocuk (kırmızı-kırmızı) hem annesinden hem de babasından aynı hastalıklı birer gen miras almıştır. Dolayısıyla çocuk hastalıkla doğmuştur.

İki çocuk ise (kırmızı-yeşil ve yeşil-kırmızı) hasta olmadan hastalığı taşımaktadırlar. Hastalık genini her iki ebeveynden değil, sadece birinden almışlardır. Aynı hastalıklı geni taşıyan bir başka kişiden çocuk sahibi olurlarsa, çocuklarının da bu hastalıkla doğma riski vardır.



Bir başka çocuk (yeşil-yeşil) her iki ebeveynden de sağlıklı genleri miras aldığı için, hasta olmayıp çocuklarına da hastalık geçirme riski taşımaz.

Neden ebeveynlerin kuzen olmalarıyla risk artmaktadır?

Ana babaların kuzen olması, çocuklarının kalıtsal bir hastalıkla doğma riskini artırmaktadır. Çünkü aynı hastalık geninin hem kuzen hem de kuzinde bulunma olasılığı akraba olmayan kişilere oranla daha fazladır. Çünkü kuzen ve kuzin aynı hastalık taşıyan geni ortak dede veya ninelerinden miras almış olabilir. Dolayısıyla iki kuzen evlenirse doğacak çocuklarını her iki ebeveynden de hastalık taşıyan geni alıp hasta olarak doğma tehlikesine atmış olur.

Hangi hastalıklar sözkonusudur?

Sözkonusu hastalıklar, ciddi fiziksel ve ruhsal gelişme problemlerine yol açan metabolizma hastalıkları ve kan hastalıkları olabilir. İşitme veya görme zaafı olabilir, hatta çocuklar sağır veya kör doğabilir ve çeşitli biçim bozuklukları taşıyabilirler.



Kalıtsal kan hastalığı

Essa ve Salha kuzen ve kuzindir. Çiftin ciddi bir kan hastalığıyla doğan bir kızları vardır. Çocuk şu anda tedavi altındadır ve kendisine muntazam olarak kan nakli yapılmaktadır.

Doktorlar, hastalığın Salha ve Essa'nın kendileri sağlıklı hastalık taşıyıcıları olmalarından kaynaklandığını belirtmektedirler. Hastalık onlardan kızlarına geçti; dolayısıyla kızları hasta doğdu.

Bu kız, şekilde kırmızı çocuk olarak gösterilmektedir.

Risk ne kadar büyüktür?

Ebeveynler akraba olsun ya da olmasın, tüm çocukların yüzde 95'i sağlıklı doğmaktadır. Tüm ana babalar riski küçük de olsa çocuklarının ciddi bir hastalıkla doğmaları tehlikesiyle karşı karşıyadır. Eğer ana baba yakın akraba değilse bu risk yüzde 1-2 oranındadır.

Ancak iki kuzenin evliliğinde hastalık riski yüzde 2-4'e, yani iki katına çıkmaktadır. Aile üyelerinde önceden kalıtsal bir hastalık veya özür bulunmuş ise bu risk daha da artar.

Akraba evliliklerinin yaygın olduğu ailelerde bu risk daha da büyüktür. Çünkü bu durumda ana babalar her iki taraftan da akraba olur; örneğin hem kendileri, hem de onların ana babaları kuzen ve kuzin olabilirler.

Bir çiftin ana babası kuzen-kuzin olsa da eğer çiftin kendisi kuzen-kuzin değilse çocuklarının özürlü doğma tehlikesi artmaz.



Akrabalar arasında hastalık görülmesine de hastalık riski mevcuttur

Rehmann'ın akrabaları arasında kalıtsal hastalık veya özür yoktu. Dolayısıyla kendisi, yakın akraba olduğu halde kuzeniyle evlenip ondan çocuk sahibi olmakta bir sakınca görmedi. Çiftin ilk çocuğu ciddi bir hastalıkla doğdu. Hastanedeki doktor, akrabalar arasında önceden herhangi bir hastalık görülmediyse de, hastalık riskinin anne ve babanın yakın akraba olması durumunda arttığını söyledi. Hastalığı taşıyan genler, aile üyelerinde hastalık görülmediği halde nesilden nesle geçmiş olabilir. Akrabalarında hastalık olmadığı halde, Rehmann ve karısı aynı hastalık genini taşıdıkları için bu geni çocuklarına geçirmişlerdi.

Sen ne yapabilirsin?

Özellikle řu durumlarda hastalık riskini göz önünde bulundurman gerekmektedir:

- Kuzen veya kuzininden çocuk sahibi olmayı düşünüyorsan.
- Çocukların arasında bir veya daha fazla özürlü doğmuş çocuğun varsa.
- Bir akrabanın, örneğin bir kuzen, kuzin veya kardeşinin çocuğu hasta ya da özürlü doğmuş ise.

Doktor muayenesi

Doktorlar, yakın akraba olan bir çiftin sorun olmadan ana baba olup olmayacaklarını kan tahlili vasıtasıyla tespit edemez. Kadın hamile kalınca bir doktor veya ebeye gidip muayene olmalıdır. Böylece onlar anneyi ve cenini muayene ederek çocukta kalıtsal bir hastalık veya özür bulunup bulunmadığını tespit etme amacıyla anneyi ultrason muayenesi gibi detaylı muayeneler için sevk edebilirler. Özel durumlarda anneye plasenta veya amnios suyu muayenesi de önerilebilir. Ancak bu tür muayeneler tüm hastalık ve özürleri tespit edemez.



Peter Krogh adlı bir pratisyen doktor şöyle demektedir: “Ana baba olmayı düşünen çiftlerin aile doktorlarına başvurmaları çok önemlidir. Bu, özellikle çiftin kuzen-kuzin olduğu durumlarda geçerlidir. Doktor kendilerine hamilelik muayeneleri önerecek, yol gösterecek ve öğüt verecektir.”

**Bu broşür, Mülteciler,
Göçmenler ve Entegrasyon Bakanlığı
ile İçişleri ve Sağlık Bakanlığı tarafından
hazırlanmıştır**

Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration • Holbergsgade 6 • 1057 København K
Tlf. 33923380 • Fax 33111239 • E-post inm@inm.dk • Webadresse www.inm.dk